

1

Toen Rosemarie Wunderlich Hermansson op zondag 18 december wakker werd, was het een paar minuten voor zes en ze had een heel duidelijk beeld in haar hoofd.

Ze stond in de deuropening en keek uit op een onbekende tuin. Het was zomer of vroege herfst. In het bijzonder keek ze naar twee kleine, geelgroene vogels; ze zaten op een telefoondraad tien, vijftien meter bij haar vandaan en hadden allebei een tekstballon bij hun snavel.

‘Je moet jezelf van het leven beroven’, stond er in de ene.

‘Je moet Karl-Erik van het leven beroven’, stond er in de andere.

De boodschappen waren aan haar gericht. Zij was het, Rosemarie Wunderlich Hermansson, die zichzelf van het leven moest beroven. En Karl-Erik moest doden. Daarover bestond geen enkele twijfel.

Laatstgenoemde was haar man, en pas na een paar tellen beseftte ze dat beide absurde postulaten moesten voortkomen uit iets wat ze gedroomd had – maar wel een droom die snel vervaagde en alleen deze twee bizarre vogels op een telefoondraad achterliet. Merkwaaardig.

Heel even lag ze roerloos op haar rechterzij, staarde in het haar omringende donker naar een fictieve zonsopkomst, die zich nu nog in de omgeving van de Oeral moest bevinden, luisterde naar Karl-Eriks onveranderlijk rustige ademhaling en beseftte dat het inderdaad zo was. De vogels sloegen hun stompe vleugels uit en vlogen weg, maar hun uitspraken bleven hangen en konden niet verkeerd begrepen worden.

Zij of Karl-Erik. Zo was het. Er had een 'of' tussen de tekstballonnen gestaan, niet een 'en'. Het ene sloot het andere uit, en het voelde ook als ... als een absoluut dwingende noodzaak om het ene of het andere alternatief te kiezen. Jezus christus, dacht ze, ze sloeg haar benen over de rand van het bed en ging rechtop zitten. Hoe had het zo ver kunnen komen? Alsof deze familie niet al genoeg te verduren had gehad.

Maar toen ze haar rug rechtte en de welbekende ochtendpijn tussen haar derde en vierde lendewervel voelde, bekropen ook de alledaagse gedachten haar. Een veilige maar saaie balsem voor de ziel. Ze onderging het met een soort lusteloze dankbaarheid, stopte haar handen onder haar oksels en liep zachtjes naar de badkamer. Je bent zo weerloos 's morgens, dacht ze. Zo kwetsbaar en overgeleverd. Een drieënzestigjarige handwerklerares vermoordt haar man niet, dat is onbestaanbaar.

Ze was weliswaar ook lerares Duits, maar dat veranderde de situatie niet noemenswaardig. Maakte het op geen enkele manier acceptabeler, wat maakte Duits of handwerken in dit geval nou uit?

Het kwam er dus op neer dat ze haar eigen wandeling in het tranendal moest bekorten, dacht Rosemarie Wunderlich Hermansson. Ze deed het licht aan, bekeek haar grote, gladde gezicht in de spiegel en zag dat iemand er een glimlach op had geplakt.

Waarom glimlach ik? dacht ze. Er is toch niets om om te glimlachen. Ik heb me mijn hele leven nog nooit zo slecht gevoeld, en over een half uur wordt Karl-Erik wakker. Wat had de rector ook alweer gezegd? *De diep klinkende klok die ... die wat? ... die de nieuwe generatie zijn morele en kundige klankbodem had geschonken?* Waar had hij dat in vrede-*naam* vandaan gehaald? De idioot. *Schooljaar na school-*

jaar, generatie na generatie, veertig jaar lang. Een pedagogische hoogvlieger.

Ja, Fläskbergson had Karl-Erik echt een pedagogische hoogvlieger genoemd. Had er misschien iets van ironie in gezeten?

Waarschijnlijk niet, dacht Rosemarie Wunderlich Hermansson en ze stak de elektrische tandenborstel diep in haar rechterwang. Vera Ragnebjörk, haar enige collega in de uitstervende sectie Duits op de Kymlingevisksschool, zei altijd dat Fläskbergson de ironische dimensie miste. Dat was de reden waarom je niet met hem kon praten zoals je met gewone mensen praatte, en het was vermoedelijk ook dankzij dit unieke gebrek dat hij erin geslaagd was om al meer dan dertig jaar directeur van de school te zijn.

Fläskbergson was een jaar jonger dan Karl-Erik zelf, maar ruim veertig kilo zwaarder, en ze waren met elkaar omgegaan tot de droevige dag bijna acht jaar geleden, toen zijn vrouw, Berit, omkwam nadat ze in Kitzbühl uit een skilift was gevallen en haar nek had gebroken. Met zijn vieren. Bridge en dat soort dingen. Een theatertrip naar Stockholm. Een rampzalige week op Kreta. Rosemarie dacht bij zichzelf dat ze Berit een beetje miste, maar Fläskbergson miste ze niet. De omgang met hem niet.

Waarom sta ik hier mijn kostbare ochtendminuten te verdoen met gedachten aan die dimensieloze sukkel? vroeg ze zich vervolgens af. Waarom zorg ik er niet voor dat ik een kwartier lang in alle rust de ochtendkrant kan lezen? Ik ben echt bezig de controle te verliezen.

Maar bij de koffie en de krant doken er ook geen mooie gedachten op. Er waren geen lichtpuntjes. Toen ze haar blik oprichtte en op de keukenklok keek – een impulsaan-

koop uit het langvervlogen najaar van 1979 bij IKEA in Kungens Kurva van 49,50 kronen en vermoedelijk onverwoestbaar – gaf die twintig minuten over zes aan, het zou nog minstens zeventien uur duren voordat haar weer de genade werd verleend om haar bed in te kunnen kruipen en opnieuw een sombere dag als afgedaan te beschouwen. Om te slapen, slapen.

Vandaag was het zondag. Het was haar tweede dag als gelukkige gepensioneerde, de laatste betekenisvolle levensverandering voor de dood, had een vriendelijke ziel gezegd, en ze zei tegen zichzelf dat als ze over een wapen had beschikt, ze haar eerste ochtendgedachte onmiddellijk in praktijk zou hebben gebracht. Een kogel door haar hoofd zou hebben geschoten voordat Karl-Erik in zijn gestreepte pyjama de keuken in zou zijn gekomen, zijn borstkas naar voren zou hebben geduwd en hebben megedeeld dat hij als een roos had geslapen. Als de beschrijvingen van bijna-doodervaringen – waarover ze had gelezen – klopten, kon het wel interessant zijn om, terwijl ze tegen het plafond aan hing, zijn gelaatsuitdrukking te bestuderen terwijl hij haar vond, voorover op tafel met haar hoofd in een grote, warme plas bloed.

Maar zulke dingen doe je niet. Helemaal niet als je geen goed wapen hebt, en je moest ook een beetje aan de kinderen denken. Ze nam een slok koffie, brandde het puntje van haar tong en richtte zich op de dagelijkse beslommeringen. Wat stond er deze tweede dag na een heel beroepsleven op het programma?

Het hele huis schoonmaken. Zo simpel was het. Haar kinderen en kleinkinderen kwamen morgen binnendrupelen en dinsdag was de grote dag.

De dag met een hoofdletter d, die echter op een merkwaardige manier door toedoen van Robert was gekrom-

pen tot een soort pompeuze non-gebeurtenis. Precies, ja. Het hele najaar was er sprake geweest van honderd tot honderdtwintig man; de enige mogelijke beperking was de feitelijke capaciteit van Svea Matsalar geweest, maar Karl-Erik had alles tig keer met restauranthouder Brun-din besproken en ruim honderd mensen zou geen enkel probleem opleveren.

Zou geen enkel probleem hebben opgeleverd. Het schandaal dat Robert had veroorzaakt, vond plaats op zaterdag 12 november, de zaal was toen allang gereserveerd, maar dat kon nog ongedaan worden gemaakt. Zo'n zeventig uitnodigingen waren al verstuurd en pakweg twintig bevestigingen waren al binnen, maar men was heel begripvol geweest toen ze uitlegden dat ze vanwege de omstandigheden hadden besloten het te beperken tot een klein familiefeest.

Zonder uitzondering heel begripvol. Bijna twee miljoen mensen hadden het programma gezien, en de mensen die niet hadden gekeken, hadden zich de dag erna laten informeren door de sensatiekranten.

ROBERT DE RUKKER. Deze woorden in de krantenkop hadden zich in Rosemaries moederhart gebrand als het eigendomsmerk op een schurftige zeug, en ze wist dat ze voor altijd, zo lang ze zou leven, alleen nog maar aan Robert zou kunnen denken met dit vreselijke epitheton bij zijn naam. Ze had zich vast voorgenomen om *Aftonbladet* en *Expressen* nooit meer, echt nooit meer, te lezen, een belofte die ze tot nu toe niet had verbroken en dat ook niet van plan was te doen.

Een kleine familiebijeenkomst, dus. Op school had men op dezelfde manier gereageerd. Ook daar was hetzelfde discrete doek van barmhartigheid gevallen. Toen het echt

paar Hermansson zich op één en dezelfde dag, na bij elkaar opgeteld zesenzestig dienstjaren, terugtrok uit het bloederige strijdperk van de pedagogiek, zoals een groot licht – maar vast niet Fläskbergson – het had geformuleerd, had het afscheid zich beperkt tot een lange vergadering met taart, het voornoemde aantal rode rozen alsmede een bischopswijnservies van gehamerd koper – waarvan Rosemarie meteen toen ze het pakje openmaakte en de eerste glimp zag vermoedde dat Elonssons hopeloze achtsteklassers het bij metaalbewerking in elkaar hadden moeten hameren om te voorkomen dat ze een onvoldoende zouden krijgen.

Elonsson had, in tegenstelling tot Fläskbergson, een goed ontwikkeld gevoel voor de ironie in het leven.

Vijfenzestig plus veertig. Dat was de tweede grote optelling in december, samen honderdvijf. Rosemarie wist dat het Karl-Erik stoorde dat het niet exact honderd was, maar aan dergelijke feiten viel niet te tornen. Karl-Erik tornde niet aan feiten. Ze rekte een paar keer aarzelend haar rug zonder van haar stoel op te staan en dacht aan de nacht veertig jaar geleden, toen ze erin was geslaagd twee persweën tegen te houden en de klok de twaalf kon passeren. Karl-Eriks slecht gemaskeerde blijdschap was niet te missen, dat sprak voor zich. Hun eerstgeboren dochter was op zijn eigen vijftwintigste verjaardag uit de baarmoeder de wereld in gekropen. Ebba en Karl-Erik hebben altijd een extreem sterke band gehad, en Rosemarie begreep dat die destijds al is ontstaan. Daar al, in het ziekenhuis van Örebro, om vier minuten na middernacht op 20 december 1965. De vroedvrouw heette Geraldine Tulpin, een naam die zich moeilijk liet vergeten, dat ook.

De kerstviering in hun familie had altijd iets scheefs gehad. Rosemarie had het nooit uitgesproken, niet dat

woord gebruikt – maar er was sprake van iets scheefs. Gewone mensen, christelijke en niet-christelijke, zagen 24 december als een naaf waar de winterduisternis omheen draaide, maar bij de familie Wunderlich Hermansson was 20 december van minstens even grote betekenis. De verjaardag van Karl-Erik en Ebba; de dag erna was de kortste dag van het jaar, het hart van de duisternis, en op de een of andere merkwaardige manier was Karl-Erik – zonder aan feiten te tornen, al scheelde het in dit geval maar weinig – erin geslaagd het een dag op te schuiven, zodat je een soort triade kreeg. Zijn eigen verjaardag. Ebba's verjaardag. De terugkeer van het licht naar de aarde.

Ebba was altijd haar vaders oogappeltje en lievelingetje geweest; op haar had hij van meet af aan de meeste hoop gevestigd. En hij deed niet eens moeite om het te verdoezelen; sommige kinderen hebben nou eenmaal een hoger karaat dan andere, zo gaat dat in de genetische smeltkroes van de biologie, had hij een keer gezegd toen hij bij wijze van uitzondering een cognacje te veel achterover had geslagen. Of je het nou leuk vindt of niet. En zoals het er nu uitzag, dacht Rosemarie somber en cynisch – terwijl ze een tweede kop koffie inschonk, een betrouwbare hoeksteen in het weinig welkome proces van ontwaken – leek het er ontegenzeggelijk op dat hij op het juiste paard had gewed.

Ebba was een rots. Robert was altijd al het zwarte schaap geweest en nu had hij zichzelf onbespreekbaar gemaakt; misschien was het minder verrassend dan men wilde doen voorkomen. Kristina? Ja, over Kristina kon je zeggen dat ze was wie ze was; het kind had haar wat bezadigder gemaakt, de laatste jaren was ze in beduidend rustiger vaarwater gekomen, maar Karl-Erik bleef stug volhouden dat het te vroeg was om te juichen, veel te vroeg.

Wanneer heb je ooit gejuicht, mijn houten prins? dacht Rosemarie elke keer als hij dat zei, en nu dacht ze het weer, in haar dageraadloze keuken.

Precies op dat moment kwam hij die keuken binnen.

‘Goedemorgen’, zei hij. ‘Heel vreemd. Ondanks alles heb ik geslapen als een roos.’

‘Ik vind het een beetje een paniecreactie’, zei ze.

‘Wat?’ zei Karl-Erik Hermansson en hij zette de waterkoker aan. ‘Waar heb je mijn nieuwe thee neergezet?’

‘Op de tweede plank’, zei Rosemarie. ‘Het huis verkopen en naar die urbanisatie verhuizen natuurlijk. Dat vind ik ... een beetje een paniecreactie, zoals ik zei. Nee, naar links.’

Hij rammelde met kopjes en potjes. ‘*Ur-ba-ni-za-ción*’, articuleerde hij met gedegen Spaanse fonemen. ‘Ik weet dat je nu nog bedenkingen hebt, maar op een dag zul je me dankbaar zijn.’

‘Dat betwijfel ik’, zei Rosemarie Wunderlich Hermansson. ‘Dat betwijfel ik ten zeerste. Je moet je neusharen knippen.’

‘Rosemarie’, zei Karl-Erik en hij duwde zijn borst naar voren. ‘Ik kan de mensen hier niet meer in de ogen kijken. Een man moet met rechte rug en geheven hoofd door het leven kunnen gaan.’

‘Je moet ook kunnen buigen’, wierp ze tegen. ‘Het waait wel weer over. Mensen vergeten het en dan krijgt alles weer zijn normale propor...’

Hij onderbrak haar door zijn nieuwe theeblik met een klap op het aanrecht te zetten. ‘We hebben het er niet meer over. Lundgren heeft toegezegd dat we woensdag de papieren kunnen ondertekenen. Ik ben klaar met deze stad. En daarmee basta. Het enige wat ons hier nog houdt, zijn lafheid en traagheid.’

‘We wonen hier al achtendertig jaar’, zei Rosemarie.

‘Lang genoeg’, zei Karl-Erik. ‘Heb je al twee koppen koffie gehad? Ik heb je gewaarschuwd, hè.’

‘Naar een plaats verhuizen die niet eens een naam heeft. Hij moet toch op zijn minst een naam hebben.’

‘Dat gebeurt zodra de Spaanse autoriteiten daar een besluit over genomen hebben. Wat is er mis met Estepona?’

‘Het is zeven kilometer van Estepona. Vier kilometer van zee.’

Hij reageerde niet. Schonk kokend water op zijn gezonde, groene theeblaadjes en haalde het zonnepittenbrood uit de broodtrommel. Ze zuchtte. Haar ontbijtgewoontes waren al vijftientig jaar onderwerp van gesprek. De verkoop van hun huis en de verhuizing naar Spanje hadden ze in vijftientig dagen besproken. Alhoewel, ‘bespreken’ was niet bepaald het juiste woord, dacht Rosemarie. Karl-Erik had een besluit genomen, waarna hij zijn goedgebekte democratische gezindheid had gebruikt om haar aan zijn kant te krijgen. Zo ging het altijd. Hij gaf nooit op. Over iedere belangrijke kwestie was hij in staat zo lang te praten dat ze uiteindelijk uit pure ellende en vermoeidheid de handdoek in de ring gooide. De onvervalste filibustertactiek. Bij de aanschaf van een nieuwe auto. Bij de peperdure boekenkasten in hun bibliotheek – zoals hij hun gemeenschappelijke werkkamer graag noemde, waar hij veertig uur per week doorbracht, zij vier. Bij vakanties naar IJsland, Wit-Rusland en het Ruhrgebied. Je bent hoofd van de sectie maatschappijleer en aardrijkskunde of je bent het niet.

Zonder haar te vragen had hij al een aanbetaling gedaan voor dat huis tussen Estepona en Fuengirola. Was al met Lundgren van de bank aan het onderhandelen over de verkoop van hun huis, zonder vooraf met het democrati-

sche proces thuis te beginnen. Dat kon hij niet ontkennen, en dat deed hij ook niet.

Maar misschien moest ze blij zijn. Eigenlijk. Het had ook Lahti of Wuppertal kunnen worden. Ik leef mijn hele volwassen leven al met deze man, dacht ze ineens. Ik dacht dat er langzamerhand wel iets tussen ons zou groeien, maar dat is niet gebeurd. Vanaf het begin was het al rot tussen ons en ieder jaar dat is verstreken is het alleen maar verder gaan rotten.

En waarom was ze zo hopeloos onzelfstandig dat ze hem de schuld moest geven van haar verspilde leven? Het ultieme teken van zwakte, nietwaar?

‘Waar zit je aan te denken?’ zei hij.

‘Niks’, zei ze.

‘Over een half jaar zijn we dit vergeten’, zei hij.

‘Wat? Ons leven? Onze kinderen?’

‘Klets niet. Je weet best wat ik bedoel.’

‘Nee, dat weet ik niet. En trouwens, kunnen Ebba en Leif niet beter in het hotel overnachten? Ze komen met vier volwassenen, dat wordt wel een beetje krap.’

Hij keek haar scherp aan, alsof ze een leerling was die al de derde les op rij haar opdracht niet ingeleverd had, en ze wist dat ze het alleen maar voorgesteld had om hem te ergeren. Ze had weliswaar gelijk dat Ebba, Leif en hun twee tienerzoons eigenlijk meer ruimte innamen dan er in hun huis was, maar Ebba was Ebba en Karl-Erik zou nog liever zijn laatste stropdas verkopen dan zijn lievelingsdochter ergens anders onderbrengen dan in het huis en de kamer waar ze was opgegroeid. En helemaal nu, nu het de laatste keer was, de allerlaatste keer.

Ze kreeg een brok in haar keel en goot de halflauwe koffie naar binnen. En Robert? Ja, arme Robert moest natuurlijk zo goed mogelijk verborgen gehouden worden voor de

ogen van de wereld, die konden ze niet in het hotel laten rondrentelen, waar iedereen hem kon aanstaren en bespotten. Robert de Rukker van Fucking Island. De laatste keer dat ze hem had gesproken, eergisteravond, klonk het bijna alsof hij in huilen zou uitbarsten.

Daarom moesten Kristina, Jakob en kleine Kelvin in het hotel. Hoe kon je een kind nou Kelvin noemen? Het absolute nulpunt, had Karl-Erik de kersverse ouders uitgelegd, maar het had niet geholpen. Ze was er overigens vrij zeker van dat ze het hotel als een buitenkansje zagen; de gemoedstoestand die Kristina doorgaans bij Rosemarie opriep sinds ze volwassen was en niet meer thuis woonde, was een driekoppig gevoel van schuld, minderwaardigheid en mislukking. Een korte maar heldere seconde lang drong het tot haar door dat Robert de enige van haar drie kinderen was om wie ze zich werkelijk bekommerde en met wie ze echt begaan was. Kwam dat doordat hij een jongen was? Was het zo simpel?

Maar misschien kwam er ooit nog een opening met Kristina; althans wat háár betrof, niet Karl-Erik. Hij was altijd het belangrijkste mikpunt van haar obstinatie geweest. Bestond dat woord eigenlijk wel? Obstinatie? Al sinds de eerste dag van haar puberteit, maar de pedagogische hoogvlieger was hoog in de lucht gebleven en niet gevallen tijdens de eindeloze ruzies, strubbelingen en twistgesprekken – en had blijk gegeven van de eigenschappen die passen bij dit soort verheven luchtwezens. Hoog in de lucht blijven en je niet verlagen tot het niveau van de ander.

Dat is niet fair tegenover hem, dacht ze. Maar ik ben het allemaal zo spuugzat dat ik op de hele ellende zou kunnen kotsen.

Toen kwam Karl-Erik, terwijl het radionieuws van zeven uur op het punt stond te beginnen, met een reeks zwaarwegende en onweerlegbare argumenten voor het vanzelfsprekende feit dat Ebba's gezin in hun huis zou worden ondergebracht – en Rosemarie betrapte zichzelf erop dat ze naar hem toe had willen lopen, zijn tong had willen uittrekken en af had willen knippen.

Zijn pedagogische werkzaamheden waren immers afgesloten, misschien was het nu wel tijd.

En daarna weer die automatische gedachte dat ze niet fair was.

'Oké, oké', zei ze. 'Het maakt mij niet uit.'

'Kijk eens aan', zei hij. 'Fijn dat we het eens zijn. We moeten proberen om zo gewoon mogelijk tegen Robert te doen. Ik wil niet dat het genoemd wordt. Ik praat wel even onder vier ogen met hem, dat moet genoeg zijn. Hoe laat zei hij dat hij zou komen?'

'Tegen de avond. Hij komt met de auto. Hij heeft niet gezegd hoe laat precies.'

Karl-Erik Hermansson knikte bedachtzaam, deed zijn mond wijd open om een flinke lepel naturel yoghurt met grove muesli naar binnen te werken, niet door mensenhanden aangeraakt en met tweeëndertig toegevoegde heilzame mineralen en selenium.

Ze stofzuigde de bovenverdieping. Karl-Erik had, behulpzaam als hij was, het boodschappenlijstje en de auto gepakt en was naar het één jaar oude winkelpaleis op industrieterrein Billundsberg gereden om aldaar vijfhonderd kilo verjaardagsbenodigdheden en een kerstboom te kopen. Terwijl Rosemarie de stokoude Voltanstofzuiger achter zich aan sleepte, gekocht aan het eind van de langvervlogen winter van 1983 bij de Gebroeders Eriksson

Elektrische Apparaten en Huishoudelijke Producten en vermoedelijk onverwoestbaar, ging ze na hoeveel belangrijke besluiten ze gedurende haar drieënzestigjarige leven eigenlijk had genomen.

Dat ze getrouwd was met Karl-Erik? De pedagogische hoogvlieger? Niet echt. Ze hadden elkaar al op de middelbare school, Karolinska läroverket, leren kennen (zij een onopvallende zestienjarige, hij een stijlvolle, goedgeklede, principiële achttienjarige), en hij had haar weerstand destijds op dezelfde manier gebroken als hij haar de rest van hun gezamenlijke leven had gebroken. Toen hij haar ten huwelijk vroeg, was haar aanvankelijke 'nee' via haar tweede 'misschien, we kunnen het toch wel uitstellen tot we in elk geval examen hebben gedaan' afgezwakt tot haar derde 'vooruit dan maar, maar we moeten eerst een plek hebben om te wonen'. In 1963 waren ze getrouwd, in 1965 had ze op de lerarenopleiding voor huishoudonderwijs de textielrichting afgerond en een half jaar later was Ebba ter wereld gekomen. Evenmin het resultaat van een besluit dat ze zelf had genomen.

Ze koos voor een loopbaan als handwerklerares omdat haar beste (en enige) middelbareschoolvriendin, Bodil Rönn, dat ook had gedaan. Ze hadden samen examen gedaan, Bodil had een vaste aanstelling in Boden gekregen op een school op minder dan vijfhonderd meter afstand van het huis van de ouders van haar vriendje, Sune, en voor zover Rosemarie wist woonden ze daar nog steeds. Ze hadden anderhalf decennium lang gecorrespondeerd en contact gehouden, maar de laatste kerstkaart was inmiddels zeven of acht jaar geleden.

Nul belangrijke besluiten tot dusver, dacht ze en ze trok het Voltanmonster door de gang om de logeerkamers onder handen te nemen. Of de voormalige kinderkamers, of

hoe je ze ook wilde noemen. Ebba's kamer, Roberts kamer en Kristina's hokje, dat eigenlijk niet groter was dan een voorraadkast – maar ze waren dan ook nooit van plan geweest om meer dan twee kinderen te krijgen, helemaal niet gezien het feit dat ze met slechts twee pogingen een van elke soort hadden weten voort te brengen, maar zo was het nou eenmaal gegaan. Het leven liep zoals het liep en verliep niet altijd volgens plan; Kristina was in 1974 geboren, Rosemarie was tien maanden ervoor op aanraden van haar gynaecoloog met de pil gestopt, en ook al had de rampzalige reis naar Griekenland met de familie Fläskbergson geen fijne herinneringen opgeleverd, hij had in elk geval het leven geschonken aan een ongeplande dochter. Karl-Erik was vergeten condooms te kopen en had zich niet op tijd teruggetrokken. Dat was nou eenmaal ook zo gelopen, *shit happens* en kan de beste overkomen. Wat was het toch voor taal waarin haar gedachten deze gure decemberochtend geformuleerd werden? *God knows, holy cow*, het was anders dan anders in elk geval. Wat voor weer was het eigenlijk? Ze kon zich maar beter op iets neutraals richten. Tot nu toe hadden ze in deze West-Zweedse uithoek nog geen centimeter sneeuw gehad, en toen ze uit het raam keek, had ze het idee dat zelfs het daglicht zich gewonnen had gegeven en de handdoek in de ring had gegooid. De lucht leek wel haveremoutpap.

Pas toen ze het lange gangkleed had opgerold en de plinten zonder mondstuk was begonnen te zuigen, had ze een cruciaal besluit gevonden. Natuurlijk, potdorie.

Hij heette Göran, droeg sandalen zonder sokken en viel tijdens een najaarssemester in als schoolmaatschappelijk werker. Het was haar derde jaar op de school, vijf jaar na Kristina. Dat deze bebaarde charmeur behoefte had aan

een zesendertigjarige moeder van drie kinderen wilde er bij haar niet in, en om die reden had ze hem afgewezen. En deze afwijzing was vermoedelijk het belangrijkste besluit van haar leven geweest. Een pas gescheiden, breedgeschouderde, hitsige schoolmaatschappelijk werker afwijzen; het gebeurde tijdens een trainingscruise naar Finland, de pedagogische hoogvlieger was voor de derde keer in zijn leven ziek (zijn aangeboren navelbreuk buiten beschouwing gelaten), de schoolmaatschappelijk werker had de halve nacht in haar hut zitten slijmen. Gebeden en gesmeekt. Haar taxfree wodka-vossenbessensap aangeboden. Maar nee. Haar taxfree kruipbramenlikeur aangeboden. Maar nee.

Ze vroeg zich af wat er van hem geworden was; hij had gebruikte tenen met kleine, interessante toefjes haar erop en hij had haar een kans geboden om haar leven om te gooien – maar die had ze laten glippen. Misschien maar goed ook; één man had slechts toegang tot haar inmiddels voor altijd opgedroogde en gesloten schoot gehad – maar ach, voor zover bekend was Karl-Eriks piemel in tweeënveertig jaar tijd ook niet verdwaald. Voor ze trouwden had hij toegegeven dat hij op zijn zeventiende tijdens een Luciawake iets had gehad met een meisje dat Katarina heette, maar ze was zijn type niet, een feit dat ergens begin jaren tachtig werd onderstreept toen ze een kortstondige bekendheid beleefde als gijzelnemer bij een bankoverval in Säffle. Wie kwam er nou op het idee om een bank in Säffle te beroven?

Kortom, wat betreft het aantal belangrijke besluiten bleef de teller op het onbehaaglijke getal één staan. Rosemarie vond dat ze genoeg gestofzuigd had en ging na of er reden was voor de optimistische gedachte dat ze sterk genoeg was voor een tweede. Het huis stond op hun beider

naam, dat wist ze. Zonder haar handtekening woensdag zou de hele deal de mist in gaan. Het stel dat hun huis wilde kopen, heette Singlöv en woonde op dit moment in Rimminge; ze wist niets van hen behalve dat hij elektricien was en dat ze twee kinderen hadden.

Maar aan het feit dat er voor de driekamerwoning in Spanje een niet-terugvorderbare aanbetaling van 100.000 kronen was gedaan, kon ze niets veranderen. De Bejaardenkust, werd het zo niet genoemd? Een pijnlijke seconde lang fladderde er een nieuwe krantenkop voor haar geestesoog: OUDERS ROBERT DE RUKKER VLUCHTEN NAAR BEJAARDENKUST!

Was ik nou maar niet zo moedeloos, dacht ze en ze zette het koffiezetapparaat weer aan. Leek alles nou maar niet zo verschrikkelijk zinloos. Waar moet ik de kracht vandaan halen?

De laatste dagen en de dood van een handwerklerares, dacht ze een minuut later toen ze zich met haar derde kop koffie van die dag op een stoel aan de keukentafel liet zakken. Dat zou een vrij gangbare titel voor een boek of toneelstuk kunnen zijn, voor zover ze dat kon beoordelen, maar jezelf midden in de inhoud bevinden was niet iets om je op voor te laten staan.

Bah, werd er geprotesteerd vanuit een nog niet rechtgetrokken kronkel in haar hersenen, normaal omring ik me niet met zo veel troosteloosheid. Kan het zijn dat ik vanmorgen een kleine beroerte heb gehad? Rookte ik nou maar, dan kon ik tenminste een sigaretje roken.

Nee, wat is er met mijn gedachten aan de hand vandaag? dacht Rosemarie Wunderlich Hermansson. Het was nog maar tien uur 's morgens. Ze moest nog steeds meer dan een half etmaal wachten voor ze naar bed kon, en morgen zouden haar kinderen en kleinkinderen binnen

komen stromen als ... tja, als wat?

Gemobiliseerde soldaten uit een afgeblazen oorlog?

Leven, waar is je prikkel?